

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Nauk o Zdrowiu

Kraków, dnia 2. listopada 2024 r.

Ocena rozprawy doktorskiej

mgr Teresy Małgorzaty Trebendy

nt. „ Czynniki wpływające na racjonowanie opieki pielęgniarskiej”

Praktyka pielęgniarska obejmuje szeroki zakres codziennych zadań przypisanych opiece nad pacjentem zarówno w szpitalach, jak i w innych formach opieki stacjonarnej i domowej. Przy ograniczonych zasobach ludzkich, niewystarczających do zapewnienia odpowiedniej opieki pacjentom, pielęgniarki są zmuszone do racjonowania swojej opieki (powstrzymania się lub niewykonywania podstawowych zadań pielęgniarskich z powodu niewystarczającego czasu lub poziomu umiejętności zawodowych), wykorzystując własną ocenę kliniczną do ustalania priorytetów opieki. Badania pokazują, że w wielu szpitalach liczba pielęgniarek nie jest optymalna, aby zapewnić odpowiednią opiekę pacjentom, a brak personelu pielęgniarskiego wiąże się z negatywnymi wynikami leczenia. Badania przeprowadzone w kilku krajach (USA, Wielka Brytania, Belgia) wykazały istotną korelację między środowiskiem pracy pielęgniarek, ich umiejętnościami zawodowymi a zwiększoną liczbą zdarzeń niepożądanych lub błędów medycznych (błędy w leczeniu, upadki, zakażenia szpitalne, „nieudana akcja ratunkowa”, śmiertelność). Ponadto negatywne cechy środowiska pracy pielęgniarek są istotnie związane z ich niezadowoleniem z pracy, wypaleniem zawodowym, urazami powstającymi w trakcie wykonywania zadań zawodowych. Pomimo dowodów na to, że zwiększenie liczby pielęgniarek jest opłacalną interwencją, obecna polityka gospodarcza w krajach europejskich może utrudniać osiągnięcie tego celu również ze względów ekonomicznych i politycznych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej. W niektórych krajach, pomimo zasobów finansowych jednostek opieki zdrowotnej, pielęgniarki nie chcą pracować w szpitalach ze względu na złe warunki pracy. Wykazano również, że w wielu przypadkach, gdy pielęgniarki nie są w stanie

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Nauk o Zdrowiu

wykonywać wszystkich czynności pielęgniarских i opiekuńczych, priorytetowo traktują te czynności, które zapewniają najlepszą możliwą opiekę przy użyciu dostępnych zasobów. Proces podejmowania decyzji przez pielęgniarki w sytuacjach niedoboru personelu, które procedury pielęgniarские i opiekuńcze należy wykonać lub pominąć, jest niezbyt często opisywany w literaturze przedmiotu.

Wobec powyższego podjęte przez Autorkę rozprawy doktorskiej badania, w których dokonano oceny czynników mających wpływ na poziom racjonowania opieki pielęgniarской, doskonale wpisują się w potrzebę prowadzenia przez pielęgniarki badań naukowych w tym obszarze.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pani mgr Teresy Trebendy stanowi naukowe opracowanie z typowym układem, obejmującym wstęp wraz z rozważaniami teoretycznymi, materiał i metody badań własnych wraz z celami badania i hipotezami, wyniki badań wraz z omówieniem, dyskusją oraz wnioski. Dysertację kończą rozdziały zawierające streszczenie pracy tak w języku polskim jak i angielskim, wykaz piśmiennictwa, spisy tabel i rycin, a także załączniki zawierające opinię komisji bioetycznej oraz autorski kwestionariusz ankiety. Rozdziały zasadnicze zostały podzielone na podrozdziały. Rozprawa liczy 110 stron maszynopisu (wliczono w to spisy tabel i rycin) (wraz z piśmiennictwem liczącym łącznie 159 pozycji), 47 tabel i 4 ryciny.

Część teoretyczna rozprawy to jest rozdziały pt. racjonowanie opieki pielęgniarской, który składa się z trzech podrozdziałów, definicje, koncepcje racjonowania opieki pielęgniarской, satysfakcja z pracy oraz satysfakcja z życia oraz poprzedzający je wstęp bardzo gruntownie wprowadzają czytelnika w tematykę pracy i stanowią element wyjaśniający wszystkie pojęcia uzasadniające tytuł i cele pracy. Bardzo dobrze opracowana część teoretyczna dysertacji zawierająca jasno opisane zagadnienia odnoszące się racjonowania opieki pielęgniarской oraz satysfakcji z życia i satysfakcji z pracy w kontekście aktualnej wiedzy naukowej z tego zakresu, i danych statystycznych. Krytyczna ocena prowadzonych badań prowadzona przez Doktorantkę wprowadza czytelnika w omawiane zagadnienie wraz z powoływaniem się na liczne i aktualne piśmiennictwo naukowe. W kolejnym rozdziale dysertacji – Główne założenia i cel pracy

UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Nauk o Zdrowiu

Doktorantka jasno określiła cel główny badań wraz z 3 szczegółowymi celami i 3 hipotezami badawczymi. Szkoda, że nie wskazuje także problemów badawczych wraz ze zmiennymi. Autorka w rozdziale (nr 3 Materiał i metody własnych badań) opisuje sposób doboru grupy do badań, kryteria włącznie i wyłączenie, narzędzia badawcze (kwestionariusz BERNCA-R, Skale Satysfakcji z Pracy SSP, Skalę Satysfakcji z Życia - SWLS oraz kwestionariusz własnej konstrukcji, który zamieszcza jako Załączniki nr 2). Narzędzia badawcze użyte w badaniu zostały szczegółowo opisane, szkoda tylko że Autorka nie umieszcza tych narzędzi w aneksie do niniejszej rozprawy doktorskiej. Rozdział ten kończy podrozdział analiza statystyczna. Podkreślone w tym rozdziale zostały informacje, że projekt badawczy otrzymał pozytywne rekomendację Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu nr KB 416/20220 z dnia 23.06.2020 r.

W kolejnej części pracy pt „Wyniki badań wraz z omówieniem Doktorantka przedstawia opisowo efekt prowadzonych analiz na 37 stronach maszynopisu, uzupełniając je 47 tabelami oraz 4 rycinami z obszerną analizą statystyczną uzyskanych danych. Opis wyników został podzielony na cztery zasadnicze rozdziały wraz z podrozdziałami, gdzie znajduje się opis grupy badanej, wyniki badań w oparciu o kwestionariusz BERNCA-R, Skalę Satysfakcji z Pracy i Skali z Satysfakcji z Życia. Doktorantka opisuje wyniki badań, przeprowadzonych wśród 403 pielęgniarek biorących udział w kursach kwalifikacyjnych, specjalistycznych oraz specjalizacjach prowadzonych w Europejskim Centrum Kształcenia Podyplomowego w Wrocławiu. Badanie zostało przeprowadzone głównie wśród kobiet, które najliczniej reprezentowały osoby w wieku 41-50 lat (43,42%), ze stażem pracy ponad 20 lat (78,91%) w większości były to pielęgniarki z wykształceniem średnim (63,53%), pracujące w 12 godzinnym systemie pracy (81,64%) z liczbą godzin pracy w miesiącu do 180 godzin (83,37%) i zatrudnione na umowę o pracę (94,04%). Większość badanych pielęgniarek (40,22%) podejmując czynności zawodowe deklarowało, że miało pod opieką na jednym dyżurze od 11 do 15 pacjentów. Dane to były podstawą szczegółowych analiz w odniesieniu do wystandardyzowanych narzędzi badawczych. Wyniki czytelnie obrazują zależności pomiędzy wyznaczonymi zmiennymi, co prawda

UNIwersytet Jagielloński
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Nauk o Zdrowiu

wyraźnie nie wskazanymi w części metodologicznej dysertacji. Ta część pracy jest bardzo dobrze opisana. Autorka wywiązała się dobrze z tego zadania uwypuklając zwięźle i w sposób rzetelny zmiany i powiązania w zakresie badanych czynników oraz parametrów. Na pochwałę zasługuje bardzo dobre graficzne przedstawienie wyników badania, co daje możliwość wizualnej oceny uzyskanych danych. Tak przedstawione wyniki mają wartość praktyczną i po opublikowaniu mogą być dowodem naukowym wpływającym na wskazanie obszarów, wymagających poprawy, zarówno w obszarze racjonowania opieki pielęgniarskiej jak i poprawy warunków pracy i satysfakcji z jej wykonywania. W rozdziale Dyskusja liczącej 9 stron, gdzie dwie ostatnie strony stanowią implikacje dla pielęgniarstwa i polityki zdrowotnej oraz wskazane potencjalne ograniczenia badań własnych Autorka analizuje uzyskane wyniki w odniesieniu do piśmiennictwa naukowego. Cytuje przede wszystkim badania publikowane w czasopiśmie anglojęzycznych krytycznie odnosi się do nich, a także do wyników badań własnych. Dyskusja prowadzona jest bardzo logicznie z uwzględnieniem wyników dla poszczególnych badanych obszarów ze zwróceniem uwagi na praktyczny aspekt uzyskanych wyników.

Wnioski z badań przedstawione przez Autorkę w liczbie 6 odpowiadają w pełni na założenia badawcze i wskazują między innymi na fakt, że racjonowanie opieki pielęgniarskiej wśród badanych pielęgniarek występuje rzadko, niemniej jednak wiek, staż pracy, liczba miejsc pracy oraz liczba godzin pracy w miesiącu a także liczba pacjentów pozostających pod opieką pielęgniarską mają wpływ na racjonowanie opieki. Brak wpływu na racjonowanie opieki miało między innymi wykształcenie pielęgniarek oraz forma zatrudnienia. Jednak pielęgniarki biorące udział w badaniu oceniały na poziomie średnim swoje zadowolenie z życia. Wysokie zadowolenie z życia towarzyszyło pielęgniarkom po 50 roku życia i z ponad 20 letnim stażem pracy, a także z wykształceniem wyższym i w sytuacji kiedy opiekowały się one mniejszą liczbą pacjentów w trakcie dyżuru. Ważnym wnioskiem wypływającym z pracy był fakt, że im większa była satysfakcja z życia badanych pielęgniarek tym była większa satysfakcja z pracy i mniejsza częstość racjonowania opieki pielęgniarskiej.

UNIwersYTET JAGIELLOŃSKI
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Wydział Nauk o Zdrowiu

Doktorantka w dysertacji w większości odwołuje się do piśmiennictwa anglojęzycznego, które stanowi aż 80% wszystkich cytowanych źródeł, dominują artykuły z czasopism naukowych. Ponad 80% pozycji to publikacje, które ukazały się do 10 lat od daty napisania tejże pracy. W pracy Doktorantka nie uniknęła potknięć nie mających wpływu na wartość pracy ale z obowiązku recenzenta wymienię je: pozycje piśmiennictwa, którymi były artykuły naukowe nr 81, 96, 102, 113, 114, 118, 119, 123, 140, 152 mają niezrozumiałe cytowanie z podaniem np. internetowej ścieżki dostępu lub tylko ścieżki dostępu bez podania autorów pracy czy artykułu naukowego w którym się ukazał lub bez podanie zapisu bibliograficznego. Uwagi te mają przede wszystkim charakter redakcyjny i nie mają wpływu na wartość pracy, niemniej jednak uwagi te powinny być wzięte przez Doktorantkę w chwili przygotowywania wyników badań do publikacji. Reasumując, praca ma wysoką wartość poznawczą i praktyczną dla dziedziny nauk o zdrowiu, a w szczególności organizacji i zarządzania w pielęgniarstwie. Wyniki te powinny zostać opublikowane w czasopismach naukowych, także o zasięgu lokalnym, ponadto stanowić doskonały materiał źródłowy nie tylko dla nauczycieli akademickich czy studentów ale także kadry zarządzającej w placówkach opieki zdrowotnej.

Konkludując, na podstawie przedstawionej mi do oceny rozprawy doktorskiej Pani mgr Teresy Małgorzaty Trebendy po jej wnikliwym przeczytaniu, pomimo uwypuklenia pewnych uwag i niedoskonałości stwierdzam, że praca ta stanowi samodzielne i oryginalne dzieło oraz spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom na stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu. Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U.2003 nr 65 poz. 595).

Wobec powyższego wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie Pana mgr Teresy Trebendy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. Agnieszka Gniadek